

İTTİFAKTAN BLOK SİYASETİNE 31 MART YEREL SEÇİMLERİ

NEBİ MİŞ

Sakarya Üniversitesi

HAZAL DURAN

İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi

ÖZ

Türkiye'nin başkanlık sistemine geçişinin ardından yapılan ilk seçim olan 31 Mart yerel seçimleri, Türkiye yerel seçim tarihi açısından pek çok ilki barındırmıştır. 24 Haziran seçimlerinin aksine partilerin yasal bir çerçeve olmadan ittifak kurduğu seçimlerde iki ittifak blokunun adayları yarışmıştır. Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) Cumhuriyet İttifakı'nı, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve İyi Parti ise Millet İttifakı'nı oluşturmuştur. Doğrudan Millet İttifakı'nın içerisinde yer almasa da Halkların Demokratik Partisi (HDP) 11 büyükşehir ve ilde Millet İttifakı lehine aday çıkarmayarak bu ittifaka destek vermiştir. Aynı ittifak blokunda yer alan partiler belirli seçim çevrelerinde ittifak ortaklarının lehine aday çıkarmamıştır. Dolayısıyla oy pusulalarında sadece aday çıkaran partilerin amblemi yer almıştır. Ayrıca aynı ittifaktan tek bir adayın yarıştığı seçim bölgelerinin önemli bir bölümünde belediye meclisi seçimlerinde de partiler ortak listeler oluşturarak seçimlere katılmıştır.

Bu çalışma, 31 Mart yerel seçim sonuçlarını, hem yeni siyasal alanın özellikleri bakımından hem de ampirik açıdan karşılaştırmalı bir şekilde ele almaktadır. Çalışmada ilk olarak 24 Haziran seçimlerinin sonuçlarını da dikkate alarak, 31 Mart yerel seçim sonuçları üzerinden ittifak siyasetinin Türkiye'nin yeni siyasal alanını nasıl şekillendirdiğine odaklanılmıştır. Bu bölümde ayrıca seçim ittifaklarının ve buna bağlı olarak partiler arasında oy geçişkenliğini sağlayan stratejik ya da taktiksel oy verme davranışının siyasal alanın yeniden şekillenmesine ve 31 Mart seçimlerinin sonuçlarına ne ölçüde etki ettiği tartışılmıştır. Ardından Cumhuriyet İttifakı ve Millet İttifakı üzerinden, blok siyaseti merkeze konularak, AK Parti, MHP, CHP, İyi Parti ve HDP açısından seçim sonuçları analiz edilmiştir. Sayısal veriler üzerinden karşılaştırmalı olarak yapılan bu analiz, yeni siyasal alanın oluşmasına etki eden dinamiklerin seçim sonuçları üzerindeki etkisinin daha net anlaşılmasını sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: 31 Mart Yerel Seçimleri, Seçim İttifakları, Siyasal Sistem, Blok Siyaseti

* Dr., Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, nebis@yaho.com, ORCID iD:0000-0003-3257-5768

** Doktor Adayı, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, h.duran@bilkent.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7672-939X

Atf/Cite:

Miş, N. & Duran, H. (2019). İttifaktan Blok Siyasetine 31 Mart Yerel Seçimleri. *ADAM AKADEMİ Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2). 363-393. DOI: 10.31679/adamakademi.634750

31 MARCH LOCAL ELECTIONS FROM ALLIANCES TO BLOC POLITICS

ABSTRACT

The 31 March local elections in Turkey, the first local elections after Turkey's transition to presidential system, was a breaking point in Turkey's local election history. Contrary to the June 24 elections, the candidates of two party blocs run in the elections without forming alliances in a legal framework. While the Justice and Development Party (AK Party) and the Nationalist Movement Party (MHP) formed the People's Alliance, the Republican People's Party (CHP) and the Good Party came together under the Nation Alliance. The Democratic People's Party (HDP) did not nominate candidates in 11 provinces and supported the candidates of the Nation Alliance. The parties in the same alliance bloc did not nominate candidates in favor of alliance members in certain electoral circles. In the ballot papers, there were only the emblem of the parties that nominated candidates. Moreover, parties joined in municipal council elections by forming joint lists where only one candidate from the same alliance run for the elections.

This study empirically and comparatively analyzes the results of the March 31 local elections in terms of the dynamics of the new political space. Firstly, regarding also the results of the 24 June elections, the study focuses on how Turkey's new political space was shaped via the alliances in the 31 March local elections. This part of the study also evaluates how pre-electoral alliances and strategic or tactical voting behavior shaped new political sphere and affected the results of local elections. Secondly, based on the People's Alliance and the Nation Alliance, the election results of the AK Party, MHP, CHP, Good Party, and HDP and bloc politics were analyzed. This data-based comparative analysis clarifies the impact of new dynamics shaping the new political sphere on election results.

Keywords: 31 March Local Elections, Pre-Electoral Alliances, Political System, Bloc Politics

GİRİŞ

31 Mart yerel seçimleri, AK Parti'nin iktidarda bulunduğu son 17 yılda yapılan 15. seçimdir. Bu seçimlerin altısı iktidarın önemli meydan okumalarla yüzleştiği 2014'ten sonra gerçekleşmiştir. Bu beş yıllık dönemde AK Parti, ilk önemli sınavını 31 Mayıs 2013'te Taksim Gezi Parkı'nda başlayan ve kısa sürede ülke genelinde hükümet karşıtı protestolara dönüşen Gezi Parkı eylemleri esnasında ve Fethullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) hükümete karşı emniyet güçleri aracılığıyla gerçekleştirdiği 17-25 Aralık sürecinde vermiştir. Ayrıca 6-8 Ekim olayları; PKK ve HDP tarafından özerklik ilan edilmesi sonrası yaşanan hendek terörü; PKK ve DEAŞ'ın büyükşehirlerde gerçekleştirdiği terör saldırıları ve son olarak 15 Temmuz 2016'da FETÖ'nün darbe girişimi ile de mücadele etmek zorunda kalmıştır. AK Parti iktidarı bir taraftan tüm bu krizleri yönetirken diğer taraftan da seçimleri sorunsuz bir şekilde gerçekleştirmiştir.

Bu süreçte yaşanan en önemli gelişmelerden birisi, kırk yılı aşkın süredir tartışılan parlamenter sistemin değişmesi ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesi olmuştur. 31 Mart seçimlerinden kısa bir süre önce yapılan 24 Haziran seçimlerinde Recep Tayyip Erdoğan yeni sistemin ilk cumhurbaşkanı seçilmiştir. Parlamento seçimlerinde yasama çoğunluğunu çok az bir farkla kaybetse de MHP ile yaptığı ittifak sayesinde elinde bulundurduğu iktidara yasama desteğini de sağlamıştır.

31 Mart, AK Parti iktidarları döneminde yapılan yerel seçimlerin dördüncüsüdür. AK Parti, daha önceki yerel seçimlerin tamamından genel seçimlere benzer şekilde birinci parti olarak çıkmıştır. 2002'deki genel seçimlere giren 19 partiden sadece AK Parti'nin yüzde 34,3 oranında oy alması; CHP'nin ise yüzde 19,4 oy oranı elde ederek meclise girmesi eski siyaset tarzının ve partilerin tasfiyesini göstermesi bakımından önemlidir (Sayarı & Esmer, 2002, s. 9-32). Seçimlerden önce yapılan analizlerde AK Parti'nin seçimlerden galip olarak çıkacağı tahmin edilse de 1990'ların bir benzeri olarak iktidarın ancak bir koalisyon ile kurulabileceği de varsayılmıştır. Ancak beklenen ya da tahmin edilenin aksine AK Parti, ilk kez seçime girmesine rağmen merkez sağ partilerin tabanlarının büyük çoğunluğunun oylarını almıştır. AK Parti'nin bu kadar yüksek oy oranına ulaşması daha çok verilen "tepki oyları" ile açıklansa da aslında yaşanan Türkiye'de siyasi haritanın yeniden şekillenmesidir (Çarkoğlu, 2002, s.123; Heper & Sayarı, 2016, s. 23-28). Kuşkusuz AK Parti'nin gelecekte gireceği 6 genel, 4 yerel, 3 referandum ve 2 cumhurbaşkanlığı seçimi olmak üzere toplam 15 seçimi kazana-

bileceğini söz konusu dönemde öngörmek zordur. Çünkü o döneme kadar Türkiye'nin demokrasi tarihinde bir partinin kazandığı seçimler, arka arkaya üç seçim dönemini geçmemiştir.

Dolayısıyla Türkiye siyasal hayatı ve seçim tarihi açısından AK Parti istisnai bir konumdadır. AK Parti girdiği tüm seçimleri kazanmakla kalmamış, aynı zamanda hemen hemen tüm seçimlerde kendisine en yakın muhalefet partisinin iki katına yakın oy oranına ulaşmış ve bunu istikrarlı bir şekilde korumuştur. Parlamentoda elde ettiği sandalye sayısı da her seçimde kendisine en yakın oy oranını elde eden muhalefet partisinin neredeyse iki katından fazladır (Miş ve Aslan, 2018). Bir sonraki seçimin -erken seçim olmaması halinde- 2023'te olacağı düşünüldüğünde demokratik dönemde kesintisiz olarak en az 21 yıl iktidarda kalacak olması, Türkiye siyasi tarihinde benzersiz bir durumdur. Dolayısıyla Türkiye siyaseti açısından AK Parti'nin istisnailiği, onun siyasal parti sistemleri sınıflandırmasında dünyada sayılı örnekleri bulunan hâkim partiler¹ sınıfına girmesiyle açıklanabilir (Altunoğlu, Dalay, & Ete, 2015, s. 18; Keyman, 2014, s. 19-34; Çarkoğlu 2015, s. 171-192).

Türkiye seçim tarihine bakıldığında, partilerin yerel ve genel seçimlerde oy oranları açısından elde ettiği sonuçlar farklılık göstermektedir. Özellikle iktidarda olan bir partinin yerel seçim başarısı ya da başarısızlığı çoğu zaman genel seçimlerde ulaştığı oy oranı ile örtüşmemektedir. Ancak AK Parti, her ne kadar genel seçimlerde elde ettiği oy oranının altında kalsa da yerel seçimlerde başarılı olmuştur. Bu bağlamda AK Parti açısından 2004 yerel seçimlerini, 2002'de elde ettiği seçim başarısının bir güven oylaması olarak okumak mümkündür. Seçimlere ilişkin yapılan analizlerde AK Parti'nin Türkiye siyasetinin merkezine yerleşip yerleşmediği sorgulamaları ve Türkiye sosyolojisini ne ölçüde yansıttığı tartışmaları gündeme gelmiştir.² 20 partinin katıldığı seçimlerde yüzde 76,25 oranında bir katılım gerçekleşmiş; oyların il genel meclisi seçimlerinde yüzde 41,67'sini, belediye başkanlığı seçimlerin-

1 Hâkim parti kavramı, siyasal sistemde uzun yıllar boyunca kesintisiz bir şekilde iktidarda bulunan partiler için kullanılmaktadır. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Giliomee, C. H. & Simkins C. (der.) (2005), *The Awkward Embrace One-Party Domination and Democracy*, Harwood Academic Publishers, Amsterdam.

2 Bu analizlerden bazıları için bkz. Vergin, N. (2004), Siyaset ile Sosyolojinin Buluştuğu Nokta. *Türkiye Günü*, (75), 5-9; Sanbay, A.Y. (2004). 2004 Seçimlerinin Demokratik Anlamı. *Türkiye Günü*, (75), 31-35; Bilgin, V. (2004). Bir Seçim Sonucu Her Zaman Görünenden Daha Derin Anlamlar Taşır. *Türkiye Günü*, (75), 35-42; Öğün, S.S. (2004). Estetize Olan Hayatımız ve Yerel Seçimler. *Türkiye Günü*, (75), 48-59; Heper, M. (2002). Seçim Sonuçlarının Değerlendirilmesi ile İlgili Bazı Düşünceler. *Türkiye Günü*, (70), 23-28.

de ise yüzde 40,8'ini alan AK Parti, oylarını bir önceki seçimlere göre yüzde 6,7 oranında artırarak birinci parti olmayı başarmıştır.

2009 yerel seçimlerinde ise AK Parti oyların yüzde 38,39'unu alarak üst üste girdiği dördüncü seçimden de birinci parti olarak çıkmıştır. CHP yüzde 23,08 oy alırken MHP ise 15,97 oranında oy almıştır. Bu seçimlerin en önemli sonucu, seçmenlerde milliyetçi eğilimlerin güçlenmesi ve bunun oy verme davranışı üzerindeki belirleyiciliğinin artmasıdır. Seçimlerin bir diğer önemli sonucu ise AK Parti'nin oy oranının bir önceki seçime göre gözle görülür biçimde düşmesidir (Altunoğlu, 2009; Önder, 2009; Çetinsaya, 2009).

30 Mart 2014 yerel seçimlerine 2013 yılında Gezi Parkı eylemleri ile başlayan ve 17-25 Aralık'ta emniyet ve yargı içerisindeki FETÖ yapılanmasının iktidara müdahale girişimi ile girilen çalkantılı atmosferde gidilmiştir. Ayrıca söz konusu seçimler, o dönemde devam eden Çözüm Süreci'nin halkta nasıl karşılık bulduğunun test edilmesi açısından da önemlidir (Çarkoğlu, 2014, 181). AK Parti, bir önceki yerel seçimlere göre oylarını artırarak yüzde 43, 4 oy oranı ile seçimlerden birinci çıkarken en yakın rakibi CHP ise yüzde 25,6 oranında oy almıştır. MHP oylarını bir önceki yerel seçime göre artırarak yüzde 17,6 oranında oy elde etmiştir. Doğu ve Güneydoğu illerinde Barış ve Demokrasi Partisi (BDP), diğer illerde ise HDP adı altında seçimlere giden partilerden HDP, seçim öncesinde kendi lehine oluşturulan olumlu havanın aksine seçimlerde oylarını artıramazken BDP Doğu bölgelerinde oy oranlarını korumuştur.

Dolayısıyla 31 Mart 2019'a kadar yapılan tüm yerel seçimlerde dönemin siyasal ve sosyal koşulları büyük ölçüde belirleyici olmuştur. 31 Mart yerel seçimlerinde ise söz konusu siyasal ve sosyal koşulların etkilerinin yanı sıra yapısal iki temel dinamik olan seçim ittifakları ve buna bağlı olarak stratejik ya da taktiksel oy verme davranışı seçim sonuçlarında etkili olmuştur.

SİYASAL ALANIN YENİDEN ŞEKİLLENMESİNE VE 31 MART YEREL SEÇİM SONUÇLARINA ETKİ EDEN DİNAMİKLER

31 Mart yerel seçimleri, Türkiye'de daha önceden gerçekleşen seçimlerden farklı olan iki temel dinamiğe sahiptir. Bu dinamiklerden birincisi, seçim ittifakları düzenlemesi ile beraber siyasi partilerin 24 Haziran seçimlerine benzer şekilde ittifak kurabilmeleri, ikincisi ise ittifakların sonucu olarak ortaya çıkan stratejik oy verme davranışlarıdır.

31 Mart seçim sonuçlarının önceki seçimlerden farklı olan iki temel dinamiğini daha iyi anlayabilmek için bu dinamiklerin ortaya çıktığı koşulları analiz etmek gerekmektedir. Seçimler, Türkiye’de siyasi alanın yeniden şekillendiği bir süreçte yapılmıştır. Yeni siyasi alanı şekillendiren en temel unsur ise 16 Nisan 2017 tarihinde parlamenter sistemden Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olarak adlandırılan başkanlı bir siyasal sisteme geçilmesidir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçilmesiyle birlikte yürütme erki olan Cumhurbaşkanı’nın seçilmesi için yüzde 50 + 1 oy şartı aranmaya başlamıştır. Ayrıca yeni siyasal sistemle birlikte, Türkiye’de yasal zeminde seçim ittifaklarının kurulmasına yönelik düzenlemeye ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda partiler arasında ittifaklarla seçime gitme düzenlemesi, 24 Haziran seçimlerinin hemen öncesinde yasal bir çerçeveye kavuşturulmuştur (Miş ve Duran, 2018a, s. 26). Dolayısıyla da yeni siyasal düzlemde partiler arasındaki ilişkiler seçim ittifakları üzerinden oluşmaya başlamıştır. Seçim ittifakları ilk defa 24 Haziran 2018’deki seçimlerde uygulanmış, parlamento ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin aynı gün yapıldığı seçimlere partiler yasal bir çerçevede ittifak yaparak katılmıştır. Bu seçimlerin sonuçları üzerinde partiler arasında yapılan seçim ittifakı önemli oranda belirleyici olmuştur (Miş, 2018, s. 323).

Yeni siyasal alanı şekillendiren ilk dinamik olan seçim ittifakları sisteminin siyasal alanı nasıl şekillendirdiğini daha iyi anlamak için partiler arasındaki ittifak ilişkilerine bakmak gerekmektedir. Cumhurbaşkanlığı sistemine geçilmesi ve 24 Haziran seçimleriyle ittifaklarının yasal hale gelmesiyle birlikte siyasal alan, blok siyaseti etrafında şekillenmeye başlamıştır (Miş ve Duran, 2018b, s.12). Cumhurbaşkanlığı sistemine destek veren MHP ve AK Parti Cumhuriyet İttifakı’nı oluşturmuştur. Büyük Birlik Partisi (BBP) de bu ittifaka destek vermiştir. Diğer taraftan, CHP, İyi Parti ve Saadet Partisi (SP) ise Millet İttifakı çatısı altında bir araya gelmiştir. Bu noktada siyasal partiler arasındaki ittifakları şekillendiren temel unsurun ideolojiden ziyade pragmatizm olduğu görülmektedir. Zira AK Parti ve MHP karşısında ittifak kuran partiler, ideolojik olarak ve kendi seçmen tabanları açısından birbirine uzaktır. Eylül 2017’de MHP’den ayrılan bir grup siyasetçinin öncülüğünde kurulan İyi Parti, kurucuları ve siyasal söylemi açısından Türk milliyetçiliğine yaslanmaktadır (Duran, 2017, 26). Milli Görüş geleneğinden gelen Fazilet Partisi’nin (FP) halefi olan SP’yi ise İslamcı bir yelpazede değerlendirmek mümkündür. Millet İttifakı’na katılmasa da Millet İttifakı lehine yerel seçimlerde bazı seçim çevrelerinde aday çıkarmayan HDP ise etnik

Kürt milliyetçiliği üzerinden siyaset yürüten bir partidir (Altun, 2018, s. 94). Dolayısıyla Türkiye’de yeni siyasal alanın oluşmasında ideolojik konumlanmalar bir tarafa bırakılarak farklı ideolojilere sahip partiler seçim ittifakı kurabilmiştir.

Seçim ittifakları düzenlemesinin yeni siyasal alan üzerindeki bir diğer etkisi, Türkiye’de geleneksel olarak yüzde 70 sağ - yüzde 30 sol ekseninde oluşan parti bloklaşmalarını değiştirmesidir. Tarihsel olarak Türkiye’de seçmen kümelerinin yaklaşık yüzde 30 civarında sol, yüzde 70 civarında ise sağ seçmenlerden oluştuğu kabul edilmektedir (Aytaç, Çarkoğlu, & Yıldırım, 2016, 211-224). Seçmen kümeleri arasındaki bu ayrım, Türkiye’deki siyasi partilerin de sağ ve sol olarak iki blok etrafında kümelenmelerine yol açmıştır. Türkiye’de geleneksel olarak seçmen davranışlarına bakıldığında sağ ve sol siyaset bağlamında bloklar arası oy geçişkenliği sınırlı, blok içi geçişkenlik ise geniştir (Kalaycıoğlu, 1999). Yani seçimden seçime siyasette öne çıkan tartışmaların niteliğine ve partilerin seçmene yönelik konumlanmasına göre sağ ve sol yelpaze içinde seçmenler parti değiştirebilmektedir. Ancak sağ ve sol partiler arasındaki oy geçişkenliği sınırlıdır (Özbudun, 2011). Örneğin sağ muhafazakâr bir seçmenin, farklı seçimlerde Anavatan Partisi (ANAP), Doğru Yol Partisi (DYP) ve Refah Partisi (RP) gibi partilere oy vermesi yaygın bir durumken; CHP, Demokratik Sol Parti (DSP) ya da Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) gibi sol partilere oy vermesi istisnai bir durumdur. Bu gerçeklik, 1965’lerden itibaren siyasal alanın öne çıkan temel dinamiklerindedir.

Dolayısıyla iki bloklu siyasal yapıda siyasetin solunda konumlanan partilerin geleneksel olarak yüzde 50’lerin üzerinde oy alması zor görülmektedir. Fakat yeni siyasal sistemdeki seçim ittifakları düzenlemesi ile birlikte siyasi partilerin sağ ve sol ekseninde bloklaşmaları büyük ölçüde ortadan kalkmıştır. Örneğin siyasetin sol taşıyıcı kolonunu oluşturan CHP, geleneksel seçmen blokundaki yüzde 30’luk oy sınırını aşabilmek için hem 24 Haziran Cumhurbaşkanlığı ve genel seçimlerinde hem de 31 Mart yerel seçimlerinde sağ partilerle ittifak kurmuştur (Sarıbay, 2018, 67-80; Aytaç, Çarkoğlu ve Yıldırım, 2016, 211-224). Sağdan İyi Parti, Saadet Partisi ve Demokrat Parti ile seçim ittifakına giderek sağ ve sol arasındaki nispeten katı konumlanmayı aşarak, sağ ve sol siyasetin belirleyici dinamiklerini muğlaklaştırmıştır (Miş, 2018b). Parti, bu ittifaklarla aynı zamanda CHP’nin tarihsel bagajının bir sonucu olan sağ seçmenlerin partiye mesafesini kırmaya çalışmıştır. Bu amaç doğrultusunda seçimlerdeki birçok adayını geçmişte sağ siyasetin içinde yer almış siyasetçiler-

den seçmiştir. Bu sayede CHP, her ne kadar tek başına sağ-sol bloktaki yüzde 30'luk bagajını aşamasa da diğer partilerle yaptığı ittifak sonucunda Millet İttifakı'nın bu bagajın üzerinde bir oy almasını sağlamıştır (KONDA, 2019, s. 6).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin ve seçim ittifakları düzenlemesinin bir sonucu olarak iki bloklu yapının siyasal alan üzerinde daha etkili olacağını varsaymak gerekir. Türkiye, çok uzun bir süre siyasal yapının parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçmesini tartışmış,³ ampirik olmaktan ziyade ideolojik tabanlı gerçekleşen (Aytaç, Çarkoğlu, & Yıldırım, 2016, s. 16) tartışmalarda sistem değişikliğiyle parti yapısının nasıl dönüşeceği de gündeme gelmiştir. Bu tartışmalar yürütülürken, başkanlı bir siyasal sisteme geçilmesi durumunda, Türkiye'de iki partili bir sistemin hâkim olacağına yönelik çok genel bir varsayım ileri sürülmüştür (Aslan, 2015, s. 37). Tartışmaların içeriği ise Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) uygulanan başkanlık sisteminde hâkim olan iki partili yapıya referansla oluşturulmuştur (Yılmaz, 2018, s. 59). Başkanlı bir siyasal sisteme geçilmesi durumunda iki partili bir sistemin ortaya çıkacağına teknik gerekçesi ise genellikle başkanın yüzde elli oyla seçilecek olması ile izah edilmiştir. Seçimleri kazanabilmek için yüzde ellinin üzerinde oy alma gerekliliğinden dolayı zamanla küçük partilerin sistemde etkisinin azalacağı varsayılmıştır. Ancak bu iki partili yapının, başkanlık sisteminin bizatihi kendine has özelliklerinden mi oluştuğu yoksa tarihsel şartların ortaya çıkardığı siyasal kültürün bir yansıması mı olduğu çok tartışılmamıştır. Halbuki bir ülkenin parti sisteminin şekillenmesinde o ülkenin yönetim sistemi ve seçim sistemi belirleyicilerden biri olmakla birlikte tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda ülkelerin tarihî geçmişleri, siyasal kültürleri ve toplumsal refah düzeyi gibi birçok faktör parti sistemlerinin oluşmasında etkilidir. Örneğin başkanlık sistemine sahip olan ABD etkin iki partili, Meksika hâkim partili, Brezilya çok partili siyasal tecrübelerle sahiptir (Kesselman, Krieger, Joseph, & Barrington, 2014). Bunun yanında parlamenter yönetime sahip olan İngiltere ise iki partinin sistemde öne çıktığı bir ülkedir. Yarı başkanlık sistemine sahip Fransa'da ise partiler hem seçimlerde hem de parlamentoda merkez sağ ve merkez sol ekseninde bloklanmaktadır.

Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçilmesi ve seçim ittifakları düzenlemesi ile siyasal partilerin iki blok etrafında siyaset üretmesi uzun vadede seçim sonuçlarında belirleyici olacaktır. Toplumun mevcut ideolojik

3 Bu tartışmalarla ilgili kapsamlı bir çalışma için bkz. Miş, N. & Duran, B. (der.) (2017), *Türkiye'de Siyasal Sistemin Dönüşümü ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi*, SETA Yayınları, İstanbul.

yönelimleri, sosyal bölünmelerin oy verme davranışına etkisi, partiler arasındaki oy geçişkenliğinin tarihsel seyri, siyasal ve toplumsal kutuplaşma eğilimleri⁴ ve yeni yönetim modelinde seçimlere partilerin ittifakla girmesinden dolayı şimdilik parti sistemi iki blok etrafında şekillenmektedir. Bu iki bloklu yapının bir tarafında hâkim parti konumunu elde eden AK Parti bulunurken, diğer bloğun taşıyıcı kolonunu ise tarihi bir geçmişe sahip olan CHP oluşturmaktadır. Gerek 24 Haziran gerekse de 31 Mart seçim sonuçları, bu iki bloğun yanında etnik hassasiyetlerin daha belirleyici olduğu milliyetçi Kürt partilerinin de sistemde etkili olabileceğini ortaya koymuştur (KONDA, 2019, s.6).

31 Mart yerel seçimlerinde bu iki bloklu yapı seçim koşulları üzerinde belirleyici olmuştur. Yeni siyasal alandaki iki bloklu yapının oluşmaya başladığı 24 Haziran yasama ve yürütme seçimlerinde ittifakların seçim sonuçları üzerinde belirleyici olmasından dolayı partiler, 31 Mart yerel seçimlerinde iş birliğinin sınırlarını daha da derinleştirmiştir. 24 Haziran seçimlerinde partiler arasında seçim ittifakı için yasal bir çerçeve bulunurken, yerel seçimler için böyle bir zemin yoktur.⁵ Birçok seçim çevresinde birden çok parti değil, blok siyaseti üzerinden yalnızca iki aday yarışmıştır. Bu sebeple adayların seçimi kazanabilmesi için yüzde elliyeye yakın ya da yüzde ellinin üzerinde oy oranına ulaşması gerekmiştir. Yerel seçimlerde yasal bir mevzuat olmadığı için partiler bir diğerinin lehine aday çıkarmamıştır. Dolayısıyla hangi blokun partisi desteklenecekse diğer partilerin tabanları daha önceden hiç oy vermedikleri partilere oy vermek zorunda kalmıştır.

Yeni siyasal alanı şekillendiren ikinci temel dinamik ise seçim ittifaklarının ideolojik olarak birbirine uzak partileri bir araya getirmesiyle beraber seçimde taktiksel ya da stratejik oy verme davranışı oluşmasıdır (Duran, 2018). Seçmenlerin taktiksel ya da stratejik oy verme davranışı iki şekilde gerçekleşmiştir. Birincisi, siyasal partilerin ittifak yapmalarının bir sonucu olarak seçmenler, partilerden ziyade ittifaklar etrafında mobilize olmuştur. Bu sebeple siyasal partiler kampanya sürecinde yalnızca kendi siyasi tabanlarına değil, ittifak yaptıkları seçmenlerin tabanlarına yönelik bir söylem oluşturmuştur. Örneğin CHP, sağ seçmenden oy almak için geleneksel siyaset

4 Türkiye seçmeninin mevcut ideolojik yönelimleri, sosyal bölünmelerin oy verme davranışına etkisi, partiler arasındaki oy geçişkenliğinin tarihsel seyri ve siyasal ve toplumsal kutuplaşma eğilimleri ile ilgili bkz.. Çarkoğlu, Ali (2016), *Oy Verme Davranışı, Metin Heper ve Sabri Sayarı (Derleyenler), Dünden Bugüne Türkiye, Tarih, Politika, Toplum Ve Kültür*, Çeviren: Kıvanç Tathiyar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, ss. 211-224,

5 "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun", No: 298, (Ek cümle: 13/3/2018-7102/10 md.)

anlayışının üzerini örterek sağ siyasal bir söyleme yaslanmış ve sağ seçmene yönelik daha ılımlı bir dil kullanmıştır. Ayrıca hem CHP hem de İyi Parti, HDP tabanının oyunu almak için HDP tabanının tercihlerini ve hassasiyetlerini dikkate alan bir siyasal üslup kullanma gereği duymuştur (Ağırdir, 2019; Aslan, 2019). Cumhuriyet İttifakı partileri ise kendi tabanlarını sandığa götürmek ve seçmenlerini konsolide etmek için daha sert bir seçim kampanyası yürütmek tercihinde bulunmuştur.

Taktiksel ya da stratejik oy verme davranışı ikinci olarak seçmenlerin küçük partilere daha çok yönelmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Seçim ittifakları küçük partilerin tabanlarını ittifak motivasyonu ile sandığa gitme yönünde teşvik etmiştir. Örneğin, 24 Haziran seçimlerinde ittifak çatısı altında seçime giden partilerin toplam oyunun yüzde onluk barajı geçmesi durumunda oy oranı ne olursa olsun ittifak içindeki partilerin barajı geçecek olmasından dolayı, milletvekili çıkarma ihtimali küçük partilerin seçmenleri bu partilere oy vermiştir.

Küçük partilerin ittifak içinde seçim kazanma ve kaybetme bağlamında belirleyici olması, bu partilerin ittifak yaptıkları partilerle sürdürdükleri seçim pazarlığında güçleriyle orantısız taleplerde bulunmasına da yol açmıştır. Örneğin 31 Mart seçimlerinde İyi Parti, CHP ile ittifakı karşılığında gücünün çok ötesinde bir payla birçok seçim çevresinde Millet İttifakı adına seçime girmiştir. CHP, ikinci parti olduğu birçok seçim çevresinde aday çıkarmayarak İyi Parti adaylarını desteklemek zorunda kalmıştır. Yine SP'nin AK Parti'nin tabanından sınırlı da olsa oy alma ihtimali, CHP'nin ve geçmişte SP'ye sert eleştiriler getiren katı laik ve seküler çevrelerin bu partiye yönelik tutumunu değiştirmiştir (Miş ve Duran, 2019).

Sonuç olarak 24 Haziran 2018'de ve 31 Mart 2019'da gerçekleşen seçimler, Türkiye'de yeni siyasal alanın şekillenmesinde en çok etkili olan iki unsurun seçim ittifakları düzenlemesi ve seçmenlerde stratejik ya da taktiksel oy verme davranışının ortaya çıkması olduğunu göstermiştir. Özellikle 31 Mart seçim sonuçları, bu iki dinamiğin seçim sonuçlarını önemli ölçüde şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu sebeple 31 Mart seçim sonuçlarının karşılaştırmalı incelenmesi, yeni siyasal alanı oluşturan iki temel dinamiğin anlaşılması açısından elzemdir.

SİYASAL PARTİLER AÇISINDAN 31 MART SEÇİM SONUÇLARI

31 Mart yerel seçimleri, AK Parti ve MHP'den oluşan Cumhuriyet İttifakı'nın galibiyeti ile sonuçlanmıştır. Cumhuriyet İttifakı seçimlerde yüzde 51,64 oranına

ulaşırken, CHP ve İyi Parti'den oluşan ve 11 ilde HDP'nin de desteklediği Millet İttifakı ise yüzde 37,57 oranında oy elde etmiştir. Katılım oranının yüzde 84,67 olduğu seçimlerde Cumhuriyet İttifakı 50 il ve 680 ilçede seçimleri kazanmışken, Millet İttifakı ise 21 il ve 210 ilçede galibiyet elde etmiştir.

Tablo 1: 2004'ten 2019'a Yerel Seçim Sonuçları

Yerel Seçimler		AK Parti	CHP	MHP	DEHAP/ DTP/BDP/ HDP	İyi Parti	Katılım Oranı
2004 Yerel Seçimleri	Oy Oranı	41,7	18,2	10,5	-	-	76,25
	Oy Sayısı	13.447.287	5.882.810	3.372.249	-	-	
2009 Yerel Seçimleri	Oy Oranı	38,4	23,1	16	5,7	-	85,19
	Oy Sayısı	15.353.553	9.229.936	6.386.279	2.277.777	-	
2014 Yerel Seçimleri	Oy Oranı	43,39	25,6	17,6	6,81		89,19
	Oy Sayısı	19.469.840	11.493.758	7.907.067	2.845.276		
2019 Yerel Seçimleri	Oy Oranı	44,33	30,12	7,31	4,24	7,45	84,67
	Oy Sayısı	20.584.029	13.983.930	3.394.477	1.970.466	3.459.599	

Seçim ittifakları özellikle büyükşehirlerdeki seçim sonuçları üzerinde etkili olmuştur. Zira büyükşehirlerde ittifaklar dahilinde seçime gidilmesi ve seçim yarışının iki blok adayı üzerinden şekillenmesi, adayların seçimleri kazanabilmesi için oyların yaklaşık yüzde 50'ye yakınını elde etmelerini zorunlu kılmıştır. Örneğin kazandığı dört yeni büyükşehirin tamamında İyi Parti ile ittifak yapan CHP'nin bu başarısında, HDP'nin bu büyükşehirlerde aday çıkarmaması belirleyici olmuştur. Yine seçim ittifaklarının bir sonucu olarak bugüne kadar ağırlıklı olarak Ege ve Trakya'da varlık gösteren CHP, İç Anadolu'da da bazı illerde belediye başkanlığı seçimini kazanmıştır.

Tablo 2: Seçimde Partisi Değişen İller

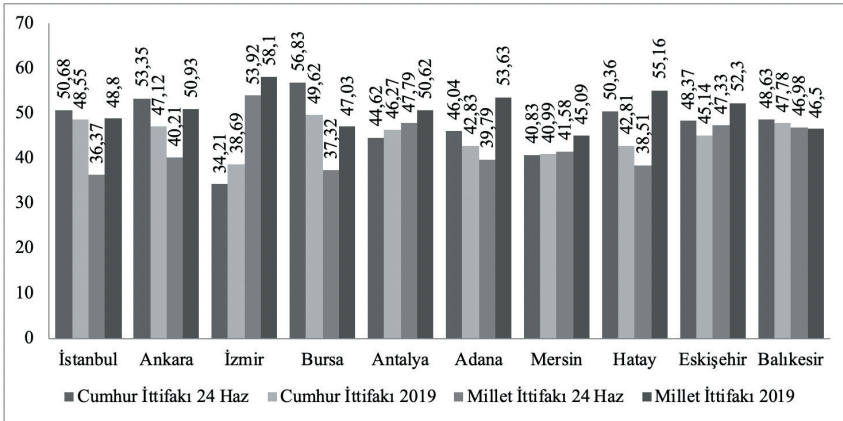
AK Parti'ye Geçen İller			AK Parti'nin Kaybettiği İller		
HDP'den Ağrı Bitlis Şırnak	CHP'den Zonguldak Giresun	MHP'den Isparta	CHP'ye İstanbul Bolu Bilecik Kırşehir Ardahan Ankara Artvin Antalya	MHP'ye Çankırı Karaman Kütahya Amasya Erzincan Bayburt Kastamonu	
CHP'ye Geçen İller			CHP'nin Kaybettiği İller		
AK Parti'den İstanbul Bolu Bilecik Kırşehir Ardahan Ankara Artvin Antalya	MHP'den Adana Mersin		AK Parti'ye Zonguldak Giresun	Bağımsız Kırklareli	
MHP'ye Geçen İller			MHP'nin Kaybettiği İller		
AK Parti'den Çankırı Karaman Kütahya Amasya Erzincan Bayburt Kastamonu			AK Parti'ye Adana Mersin	CHP'ye Isparta	HDP'ye Kars
HDP'ye Geçen İller			HDP'nin Kaybettiği İller		
MHP'den Kars			AK Parti'ye Ağrı Bitlis Şırnak	TKP'ye Tunceli	

31 Mart yerel seçim sonuçları, Türkiye siyasetine dair birkaç hususu ortaya koyması açısından önemlidir. Öncelikle Türkiye'deki mevcut siyasal partiler arasında Türkiye genelinde her bölgede temsil edilen tek partinin AK

Parti olduğu bir kere daha ortaya çıkmıştır. 24 Haziran 2018'de gerçekleşen cumhurbaşkanlığı ve parlamento seçimlerinde de Cumhurbaşkanı Erdoğan 63, AK Parti ise 64 ilde sandıktan birinci çıkmış, bu da AK Parti'nin siyasetteki tek "Türkiye partisi" kimliğini taşıyan aktör olduğunu göstermiştir (Miş ve Duran, 2018b, s.9). 31 Mart yerel seçim sonuçları ise AK Parti'nin son 17 yılda katıldığı 15. seçimde de bu özelliği koruduğunu bir kere daha tescil etmiştir.

Seçim sonuçlarının ortaya koyduğu bir diğer husus, AK Parti'nin oylarının özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ciddi bir yükseliş göstermesidir. AK Parti'nin 31 Mart'ta, önceki yerel seçimlerde HDP tarafından kazanılmış Ağrı, Bitlis, Şırnak ve Muş'u kazanması ve bölge genelinde ilçe sayısını artırması, bu seçimlerin AK Parti açısından en dikkat çekici sonuçlarından birisidir. Dolayısıyla bölgede HDP oylarının 1 Kasım 2015 seçimleriyle başlayan düşüş trendi bu seçimlerde de devam etmiştir. Bu noktada AK Parti'nin Ağrı, Bitlis, Şırnak ve Muş'a ek olarak sembolik önemi olan Şemdinli, Uludere, Dargeçit, Erüh gibi ilçeleri kazanması da bölgede AK Parti'ye olan desteğin artmasının bir sonucu olarak ifade edilmektedir (Alptekin, 2019).

Grafik 1: Cumhur İttifakı ve Millet İttifakı'nın Bazı Büyükşehirlerdeki Oy Oranlarındaki Değişim (%)

Seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde belediye başkanlığı seçimleri ile büyükşehir ve il genel meclislerinde ortaya çıkan tablonun birbirinden farklı olması seçimler açısından bir diğer önemli husustur. Büyükşehir ve

il genel meclisleri sonuçlarına göre CHP Türkiye genelinde 12 ilde belediye meclislerinde çoğunluğu elde ederken, HDP ise dokuz ilde çoğunluğu kazanmıştır. MHP yalnızca Osmaniye’de belediye meclislerinde çoğunluğu elde ederken, AK Parti ise Türkiye genelinde İstanbul ve Ankara da dâhil olmak üzere 59 ilde belediye meclislerinde çoğunluğu kazanmıştır. Dolayısıyla seçmenler büyük oranda belediye başkanlığı ve belediye meclis üyeliklerinde farklı partilere oy vermiştir. Bu sebeple büyükşehir belediye başkanları kazandıkları belediyelerin meclislerinde muhalefet konumuna düşmüştür.

Sonuç olarak 31 Mart seçimleri, Türkiye’de yeni siyasal alanı şekillendiren seçim ittifakları ve stratejik oy verme davranışının uzun vadede belirleyici olacağını göstermesi açısından önemlidir. Seçim ittifakları sonucunda Türkiye siyasetinde Cumhuriyet İttifakı ve Millet İttifakı olarak iki temel blok oluşması ve Millet İttifakı blokunun İstanbul, Ankara, Adana, Mersin ve Antalya gibi seçim öncesinde AK Parti ve MHP’ye ait olan belediyelerde seçimleri kazanması blok siyasetinin kısa vadede ortaya çıkan en önemli sonucudur. Bu durumun daha iyi anlaşılması için siyasi partiler özelinde seçim sonuçlarının detaylı olarak analiz edilmesi gerekmektedir.

Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti)

Seçim sonuçlarına göre 15 büyükşehirde ve 24 ilde belediye başkanlığını kazanan AK Parti, yüzde 44,4’lük oy oranıyla da en yakın rakibine kıyasla açık ara farkla en yüksek oy oranına ulaşmıştır. 738 ilçe ve belde ile birlikte toplam 1440 belediyenin 777’si, oran olarak ise yüzde 54’ü AK Parti tarafından kazanılmıştır.

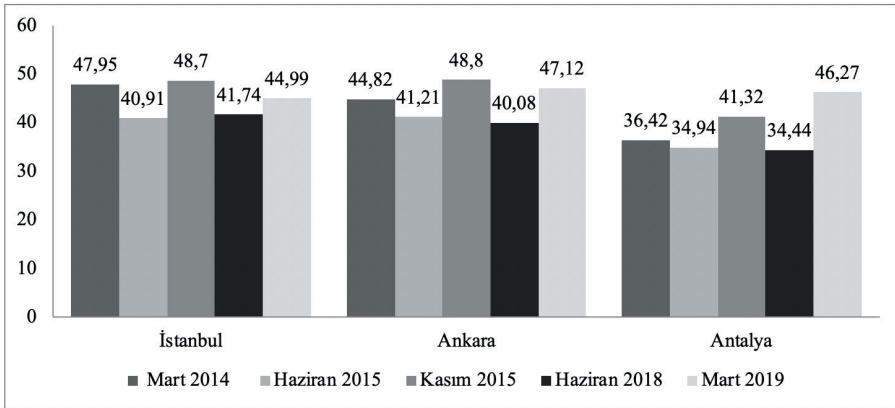
Tablo 3: 2014’ten 2019’a AK Parti’nin Kazandığı Belediye Sayılarındaki Değişim

	2014	2019
Büyükşehir	18	15
İl	30	24
İlçe ve Belde	752	738
Toplam	800	777
Oran	%59	%54

Öte yandan AK Parti, 2014'te kazandığı iki büyükşehir ve 12 il belediyesini bu seçimlerde kaybederken altı yeni il belediyesi kazanmıştır. Kaybedilen belediyelerden iki büyükşehir ve altı il belediyesi CHP'ye geçerken diğer altı il belediyesi ise MHP'ye geçmiştir. Ankara, Antalya, Bolu, Artvin, Ardahan, Kırşehir ve Bilecik'i CHP kazanırken; Amasya, Çankırı, Erzincan, Kastamonu, Kütahya, Bayburt ve Karaman'ı ise MHP kazanmıştır. Bununla birlikte AK Parti, HDP'den üç, CHP'den iki ve MHP'den bir il almıştır. CHP'ye karşı kaybedilen illerde sadece Kırşehir Cumhuriyet İttifakı kapsamına dâhil edilmezken, geri kalan yerlerde Cumhuriyet İttifakı kapsamında MHP, AK Parti adayını desteklemiştir. Kırşehir'de ise Millet İttifakı adayı yüzde 44,79 oy alırken AK Parti adayı yüzde 38,67 oranında oy alabilmiştir. MHP adayı ise 15,57 oranında oy elde etmiştir. AK Parti'nin her bölgeden ve 81 ilin tamamından il-ilçe düzeyinde belediye kazanması ve birinci parti olarak çıkması, partinin siyasal alandaki gücünü gösteren önemli bir veridir.

AK Parti açısından bu seçimin en kritik sonuçlarından birisi İstanbul, Ankara ve Antalya'da belediye başkanlıklarının kaybedilmesidir. Fakat seçim sonrasında yaşanan en büyük tartışma, İstanbul seçimleriyle ilgili olarak yaşanmıştır. Yüksek Seçim Kurulu (YSK), sandık kurullarının oluşturulmasında kamu görevlisi olma şartına uyulmaması ve sayım döküm cetvellerindeki usulsüzlükler sebebiyle büyükşehir belediye başkanlığı seçimlerini iptal etmiş ve 23 Haziran'da tekrar bir seçim yapılmıştır.⁶ 23 Haziran İstanbul seçimlerinde Ekrem İmamoğlu yüzde 54 ile seçimleri kazanırken Binali Yıldırım ise yüzde 45 oranında oy almıştır. 31 Mart seçimleri ile karşılaştırıldığında İmamoğlu oylarını 572 bin 120 artırırken, Yıldırım ise yaklaşık 220 bin oy kaybetmiştir.

Grafik 2: İstanbul, Ankara ve Antalya'da AK Parti'nin Oy Oranlarındaki Değişim (%) (2014-2019)

6 T.C. Yüksek Seçim Kurulu, Karar No: 4219, <http://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/78053/2019-4219.pdf> (Erişim tarihi: 14 Kasım 2019).

AK Parti'nin bu seçimlerde kaybettiği üç büyükşehir ve 12 ilde Cumhuriyet İttifakı'nın ciddi miktarda oy kaybı olmuştur. AK Parti ve MHP'nin 24 Haziran seçimlerindeki toplam oy sayısı ile 31 Mart yerel seçimlerinde AK Parti adaylarının aldığı oy sayısı arasında ciddi bir fark olduğu görülmektedir. Cumhuriyet İttifakı, 24 Haziran milletvekilliği seçimlerine kıyasla İstanbul'da 569.905, Ankara'da 271.705, Antalya'da ise 33.364 oy kaybetmiştir. Seçmen sayısındaki olası artış da göz önünde bulundurulduğunda, Cumhuriyet İttifakı'nın özellikle büyükşehirlerde seçmen kaybettiği ortaya çıkmıştır.

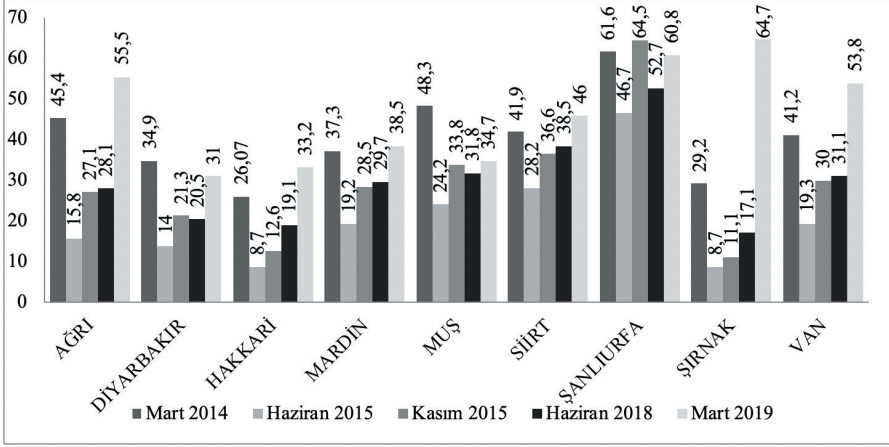
Her ne kadar AK Parti ve MHP, büyükşehirlerde stratejik ya da taktiksel oy kullanmanın bir sonucu olarak oylarını kaybetse de belediye meclislerinde oy oranlarını büyük ölçüde korumuştur. Bu durumun doğal bir sonucu, AK Parti'nin belediye başkanlığını kaybettiği İstanbul ve Ankara'da belediye meclislerinde birinci parti olması ve tek başına çoğunluğu elde etmesidir. Dolayısıyla ittifaklar ile beraber şekillenen yeni oy verme davranışı, yerel yönetimlerde belediye başkanlığı ve belediye meclisleri düzeyinde farklı sonuçlara yol açmıştır.

İttifaklarla beraber şekillenen stratejik ve taktiksel oy verme davranışının bir diğer önemli sonucu, büyükşehir ve il belediye başkanlıkları ile ilçe belediye başkanlıkları seçim sonuçlarının farklılaşmasıdır. Büyükşehir ve il seçim sonuçları ile ilçe seçim sonuçları arasında bir kıyaslama yapıldığında, ilçelerde AK Parti'nin adayını destekleyen bazı seçmenlerin büyükşehirde oylarını AK Parti'nin adayından yana kullanmadığı görülmektedir. Örneğin AK Parti, Ankara büyükşehir belediye başkanlığını kaybetmesine rağmen 19 ilçe belediyesinde seçimleri kazanırken, büyükşehir belediye başkanlığını kazanan CHP yalnızca üç ilçede seçimleri kazanmıştır.

AK Parti'nin yerel seçimlerdeki en büyük başarısı ise Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesindeki oy oranını artırması olmuştur. AK Parti, Doğu ve Güneydoğu'da kayyum atanmış 95 il ve ilçe belediyesinin 24'ünü kazanırken, bu sayıların dördünü büyükşehir belediyesi; sekizini ise il belediyesi oluşturmuştur. Bu iller ise Adıyaman, Ağrı, Bingöl, Bitlis, Elâzığ, Erzurum, Gaziantep, Kilis, Malatya, Muş, Şanlıurfa ve Şırnak olmuştur. Burada en dikkat çeken sonuç ise AK Parti'nin kayyum atanmış belediyelerden Ağrı, Bitlis ve Şırnak'ı almasıdır.

Grafik 3: AK Parti'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu İllerindeki Oy Değişimi (%)

Sonuç olarak AK Parti, büyükşehir ve il belediye başkanlıkları düzeyinde oylarını düşürse de ilçe belediyeleri ve belediye meclisleri düzeyinde oylarını korumuştur. Partinin oylarının düşmesinde özellikle büyükşehirlerde gerçekleştirilen seçim ittifakları ve seçmenlerin yeni sistemde taktiksel ya da stratejik oy kullanma tercihi etkili olmuştur.

Milliyetçi Hareket Partisi (MHP)

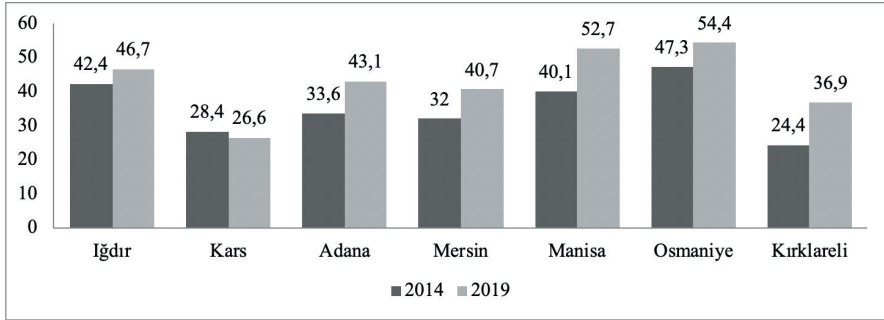
Cumhur İttifakı kapsamında seçimlere AK Parti ile 51 ilde iş birliği yaparak katılan MHP, yüzde 7,31 oranında oy almıştır. MHP, oy oranındaki düşüşe rağmen 1 büyükşehir, 10 il, 145 ilçe ve 88 belde belediyesi olmak üzere toplamda 244 belediye başkanlığı kazanmıştır. Seçim sonuçlarında ilk göze çarpan husus, MHP'nin iki büyükşehir ve 2 il belediyesini kaybetmesine karşın bir büyükşehir ve 7 yeni il belediyesi kazanması ve ilçe belediye sayısını arttırmasıdır. Buna göre MHP, kazandığı bir büyükşehirin yanı sıra altı olan il belediye sayısını 11'e çıkarırken, 75 olan ilçe sayısını 145'e ve belde sayısını 44'ten 88'e yükseltmiştir.

MHP'nin seçimlerde aldığı oy oranının temel belirleyicisi AK Parti ile yaptığı seçim ittifakı olmuştur. AK Parti ile yaptığı seçim ittifakı kapsamında 17'si büyükşehir belediyesi olmak üzere 44 ilde belediye başkan adayı çıkar-

mayan MHP, bu seçim bölgelerinden oy elde edememiştir. Bu da MHP'nin oylarında ciddi bir düşüşe neden olmuştur. MHP seçmeninin İstanbul, Ankara ve İzmir başta olmak üzere Türkiye nüfusunun büyük bir bölümünü oluşturan 17 büyükşehirde MHP adına oy kullanamaması, MHP'ye olan seçmen desteğinin ölçülmesini imkânsız hale getirmiştir.

MHP'nin seçim sonuçlarını etkileyen bir diğer unsur, MHP'nin seçmen desteğinin yüksek olduğu büyükşehirlerde Millet İttifakı'nın ortak aday çıkarması ve HDP'nin bu şehirlerde Millet İttifakı adayını desteklemesi olmuştur. Bu sebeple MHP, seçimlere Cumhuriyet İttifakı ile girdiği illerde ciddi bir kazanç elde edememiştir. AK Parti'nin MHP adayını desteklediği üç büyükşehirden ikisini, Mersin ve Adana büyükşehir belediyelerini, kaybederken yalnızca Manisa büyükşehir belediyesini yeniden kazanmıştır.

Grafik 4: Cumhuriyet İttifakı Kapsamında MHP Adayının Desteklendiği İllerde MHP'nin Oy Oranlarındaki Değişim (%)

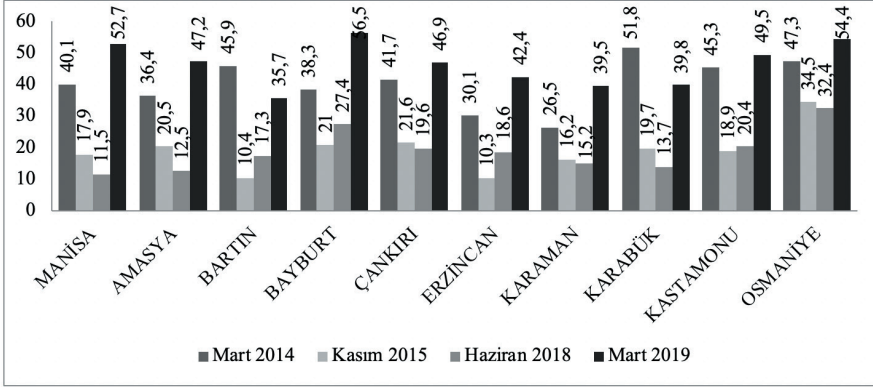

AK Parti-MHP ittifakının MHP'nin oylarını artırdığı yerler ise Osmaniye ve Manisa olmuştur. Her iki yerde de AK Parti'nin aday çıkarmayarak MHP adayını desteklemesi, AK Partili seçmenlerin MHP adayına oy vermesini sağlamış ve MHP her iki yerde de oylarını artırmıştır. Manisa'da 2014 seçimlerine kıyasla yaklaşık yüzde 12 oranında daha fazla oy alırken Osmaniye'de ise yüzde yedi civarında oy oranını yükseltmiştir.

AK Parti'nin MHP lehine aday göstermediği illerden MHP'nin oy oranını artıramadığı tek il ise Kars olmuştur. 2014 yerel seçimlerinde MHP'nin kazandığı Kars Belediyesi'ni bu seçimlerde yüzde üç oranında farkla HDP almıştır. MHP'nin çok az oy farkı ile kaybettiği diğer ittifak illeri ise İğdır ve

Kırklareli olmuştur. Iğdır'ı yüzde 3,3'lük oy farkı ile HDP ve Kırklareli'ni 0,6'lık oy farkı ile CHP'den istifa ederek seçimlere bağımsız olarak katılan eski belediye başkanı kazanmıştır.

Grafik 5: MHP'nin Kazandığı İllerdeki Oy Oranları (%)

MHP, Cumhur İttifakı kapsamında aday çıkardığı illerde elde edemediği kazancı AK Parti'nin oyunun yüksek olduğu illerde elde etmiştir. Önceki seçimlerde kazandığı Isparta Belediyesi'ni bu seçimlerde AK Parti kazanırken; MHP de AK Parti'nin elinde bulunan Çankırı, Erzincan, Bayburt, Amasya, Kastamonu, Karaman ve Kütahya olmak üzere yedi ilde belediye başkanlığını kazanmıştır.

MHP'nin kimi illerde ufak oy farkları ile kaybetmesi veya kazanması da dikkat çekicidir. Parti, Iğdır'da yüzde 3,37'lik ve Kars'ta yüzde 3'lük bir farkla HDP'ye kaybederken Kırklareli'nde ise yüzde 0,6'lık bir farkla bağımsız adaya karşı kaybetmiştir. AK Parti ile yarıştığı Karabük'te yüzde 0,9 ve Karaman'da ise yüzde 1'lik farklarla kazanmıştır.

Sonuç olarak seçim ittifakları sistemi, AK Parti ile ittifak yaparak seçimlere katılan MHP'nin seçimlerde aldığı sonuçları iki şekilde etkilemiştir. İlk olarak, 17 büyükşehirde AK Parti lehine aday göstermeyen MHP'nin oy oranlarında ciddi bir düşüş görülmüştür. İkinci olarak ise AK Parti'nin MHP lehine bazı büyükşehir ve illerde aday göstermemesi, MHP'nin elde ettiği belediye sayısını 2014 seçimlerine kıyasla önemli ölçüde artırmasına yol açmıştır.

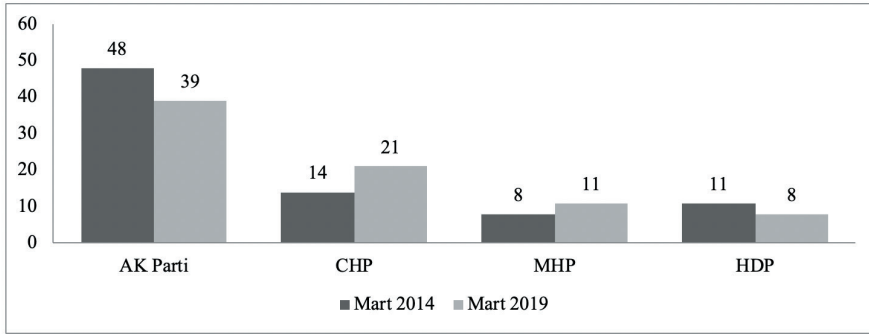
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)

31 Mart yerel seçimlerinde seçim ittifakları ve taktiksel ya da stratejik oy verme davranışının seçim sonuçlarını en çok olumlu yönde etkilediği parti

CHP olmuştur. Seçimlere İyi Parti ile iş birliği yaparak giden CHP; Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Antalya, Aydın, Eskişehir, Hatay, Mersin, Muğla ve Tekirdağ büyükşehir belediyelerinde belediye başkanlığı seçiminde birinci parti olarak kazanmıştır. Bu bağlamda CHP'nin İyi Parti ile ittifak kurması ve HDP'nin bu ittifaka 11 ilde aday çıkarmayarak destek olması büyük avantaj sağlamıştır.

Fakat CHP belediye başkanlıkları düzeyinde gösterdiği başarıyı il genel meclisleri düzeyinde gösterememiştir. Zira büyükşehir ve il belediye başkanlığı seçimlerinde ittifak kapsamında CHP'ye oy veren İyi Partili seçmenler belediye meclisi seçimlerinde kendi partilerine oy vermiştir. Parti, belediye başkanlığı seçimlerinde Türkiye genelinde yüzde 30,1 oy oranına ulaşırken, il genel meclislerinde ise yalnızca yüzde 18,8 oranında kalmıştır. Bu durum belediyelerde başkanlıklar ve meclisler arasında farklı bir tablonun oluşmasına yol açmıştır.

Grafik 6: 2014 ve 2019 Yerel Seçimlerinde Partilerin Kazandıkları Büyükşehir ve İl Belediyesi Sayıları

Dolayısıyla CHP'nin gerek büyükşehir belediye başkanlıkları gerekse de il belediye başkanlıkları düzeyinde 2014 yerel seçimlerine göre oy oranlarını artırması, İyi Parti ile özellikle büyükşehir belediyeleri üzerinde kurduğu ittifak stratejisinin başarılı olduğunu göstermiştir. Seçim ittifaklarının CHP'nin büyükşehirlerdeki oylarına etkisini ölçmek için 2014 yerel seçim sonuçları ile karşılaştırma yapmak gerekmektedir. Örneğin, 2014 yerel seçimlerinde CHP'nin büyükşehir belediye başkan adayı Mustafa Sarıgül, 3.428.454 oy alarak seçimi ikinci sırada tamamlarken, 23 Haziran'da tekrarlanan İstanbul büyükşehir belediye başkanlığı seçim sonuçlarına göre Ekrem İmamoğlu 4.741.870 oy almıştır. Fakat 2019 seçimlerinde İstanbul büyükşehir belediye

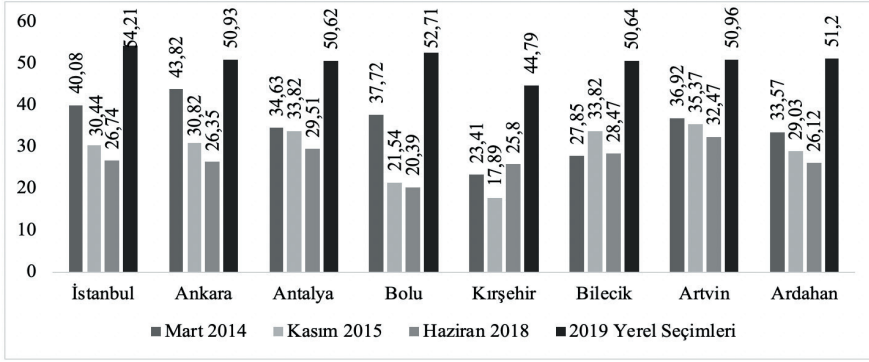
meclisinin sonuçlarına bakıldığında, CHP'nin yalnızca 3.281.567 oy aldığı ve ikinci sırada kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla CHP'nin İstanbul'da belediye başkanlığı seçimi ile belediye meclisi seçimi arasında 1.460.303 oy farkı bulunması, İyi Parti, HDP ve diğer partilerin oylarının belediye başkanlığı seçimini CHP'ye kazandırdığını ortaya koymuştur. Bu sonuç, seçim ittifaklarının siyasal alanın şekillenmesi üzerindeki etkisini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Tablo 4: CHP'nin Yeni Kazandığı ve Kaybettiği İller

CHP'nin AK Parti'den Aldığı İller	CHP'nin MHP'den Aldığı İller	CHP'nin Kaybettiği İller
Antalya, Ankara, Ardahan, Artvin, Bilecik, Bolu, Kırşehir	Adana, Mersin	Zonguldak, Kırklareli, Giresun

CHP'nin ittifaklarla birlikte kazandığı bir diğer büyükşehir olan Ankara'da da benzer bir durum görülmektedir. CHP'nin İstanbul seçimleriyle beraber 2019 yerel seçimlerinde en çok ön plana çıkan başarısı, Ankara büyükşehir belediye başkanlığının CHP ve Millet İttifakı'nın adayı Mansur Yavaş tarafından kazanılmasıdır. Yüzde 85 katılım oranıyla gerçekleşen Ankara seçimlerinde 1.661.437 oy alan Mansur Yavaş, yüzde 50,91'lik oy oranıyla yeni büyükşehir belediye başkanı olmuştur. 25 ilçeye sahip Ankara'da 19 ilçeyi AK Parti, 3 ilçeyi MHP, 3 ilçeyi ise CHP kazanmıştır. Mansur Yavaş, her ne kadar belediye başkanlığı seçimini önde tamamlasa da Ankara'da il genel meclisinde AK Parti yüzde 40,97'lik oy oranıyla birinci sıradadır. MHP de yüzde 7,11 oranında oy almıştır. Dolayısıyla Cumhur İttifakı, il genel meclisinde çoğunluğu elde etmiştir.

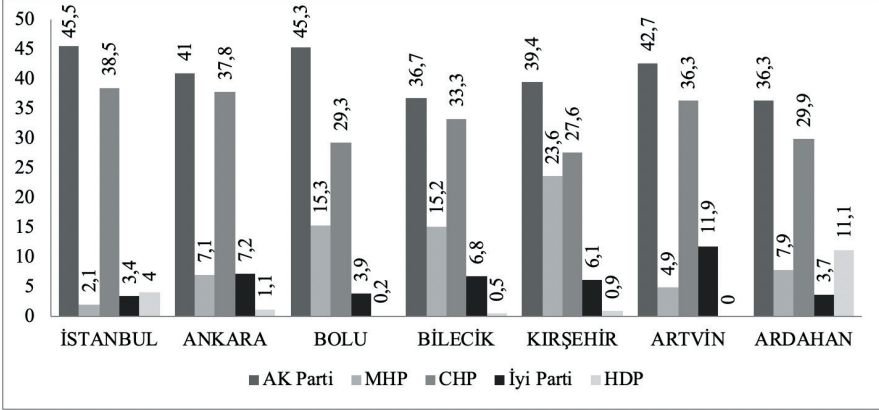
CHP'nin geleneksel olarak başarılı olduğu seçim çevrelerinde de ittifaklar CHP'nin oy oranlarını olumlu yönde etkilemiştir. Bu illerin başında ise İzmir gelmektedir. İzmir'de 2014 yerel seçimlerinde Aziz Kocaoğlu yüzde 49,60 oy oranıyla belediye başkanı seçilmişken, 2019 yerel seçimlerinde ise CHP'nin adayı Tunç Soyer yüzde 58,08 oy oranıyla belediye başkanı olmuştur. İzmir'deki oy artışında İyi Parti'nin ve HDP'nin aday çıkarmamasının da etkili olduğu, CHP'nin belediye başkanlığı ile il genel meclisi arasında yüzde 6 oranında bir fark oluşmasıyla anlaşılmaktadır.

Grafik 7: CHP'nin Yeni Kazandığı İllerdeki Seçim Sonuçları

CHP'nin seçim sonuçlarında CHP ile İyi Parti'nin ittifak yapması kadar AK Parti ve MHP ittifakının kapsamı da belirleyici olmuştur. AK Parti ve MHP'nin ittifak yapmadan girdiği bazı illerde CHP oyların bölünmesi avantajından yararlanarak birinci parti olmuştur. Örneğin Kırşehir'de AK Parti ve MHP'nin toplam oy oranı CHP'nin oy oranından çok daha fazla olmasına rağmen AK Parti ve MHP'nin seçimlere ayrı girmesi sonucunda CHP aradan sıyrılmış ve 39 yıl aradan sonra Kırşehir belediye başkanlığını kazanmıştır.

Ankara ve İstanbul'dan sonra CHP-İyi Parti ittifakının CHP'ye en çok kazanç sağladığı iki büyükşehir, Antalya ve Adana olmuştur. Söz konusu iki büyükşehirde de Millet İttifakı'nın temsilcisi olarak seçimlere katılan CHP seçimleri kazanmıştır. Antalya'da CHP'nin adayı Muhittin Böcek yüzde 50,62 oranında oy elde ederken, Adana'da ise Zeydan Karalar yüzde 53,63 oranında oy elde ederek seçimi birinci tamamlamıştır. Fakat Adana'da da Cumhur İttifakı belediye meclisinde çoğunluğu elde ederek Ankara ve İstanbul'da olduğu gibi iki farklı tablonun ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Grafik 8: CHP'nin AK Parti'den Belediye Başkanlığını Aldığı İllerde Belediye Meclisi Sonuçları

Sonuç olarak 31 Mart yerel seçimlerinde seçim ittifakları ve taktiksel ya da stratejik oy verme davranışının en çok kazandırdığı parti CHP olmuştur. Fakat bu noktada, özellikle CHP açısından kritik illerde HDP'nin aday çıkarmayarak CHP adaylarını desteklemesi de seçim sonuçlarını belirleyen bir diğer faktördür. CHP'nin özellikle AK Parti'den aldığı büyükşehirlerin neredeyse tamamında belediye meclislerinde çoğunluğu elde edememesi, taktiksel ya da stratejik oyların seçim sonuçlarına etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

İyi Parti

Siyasi yaşamına Ekim 2017'de başlayan İyi Parti, yerel seçimlere 24 Haziran genel seçimlerinde olduğu gibi Millet İttifakı çatısı altında girmiştir. İyi Parti, CHP ile 23'ü Büyükşehir olmak üzere 53 ilde ittifak kurmuş ve 10 büyükşehir ile 12 il belediyesinin seçim pusulasında yer almıştır. İyi Parti, Türkiye genelinde belediye başkanlığı seçimlerinde 2.982.793 oy ile yüzde 7,52 oranında oy alırken, belediye meclisi seçimlerinde 3.375.467 oy ile yüzde 7,30 oy elde etmiştir. Seçim sonuçlarına göre İyi Parti, hiçbir il ve büyükşehir belediye başkanlığını kazanamamış, ilçe ve belde bazında ise 25 belediye başkanlığı almıştır. Parti, 24 Haziran genel seçimleri ile karşılaştırıldığında yüzde 9,96'lık oyunu yüzde 2,44 oranında düşürmüştür.

Dolayısıyla CHP ile İyi Parti'nin ittifakı CHP açısından ciddi bir kazanç yaratırken, İyi Parti açısından olumlu bir sonuç ortaya çıkarmamıştır. CHP

ile ittifak, İyi Parti tabanının güçlü olduğu seçim çevrelerinde dahi partiye kazandırmamıştır. İyi Parti tabanının güçlü olduğu ve 24 Haziran seçimlerinde partinin ciddi bir oranda oy aldığı Ege Bölgesi'ndeki sonuçlar da bu durumu ortaya koymaktadır. Partinin belediye başkanlığı seçimlerinde oy oranının en yüksek olduğu iller Balıkesir (yüzde 45,50), Denizli (yüzde 43,91), Afyonkarahisar (yüzde 39,70), Manisa (yüzde 38,05) ve Uşak (yüzde 37,76) olmuştur. Parti, her ne kadar 24 Haziran seçimlerine kıyasla bu büyükşehir ve illerde oy oranlarını artırsa da seçimleri kazanacak oy oranına ulaşamamıştır. Belediye meclisi seçimlerine bakıldığında ise Uşak (yüzde 21,70), Isparta (yüzde 20,18), Erzurum (yüzde 19,14) ve Kahramanmaraş (yüzde 18,98) illerinde İyi Parti'nin yüksek oranda oy aldığı görülmektedir. Fakat İyi Parti'nin 24 Haziran seçimlerine göre bu seçim çevrelerindeki oylarını düşürmesi, CHP'den gelen desteğin yetersiz kalmasına yol açmıştır. Zira 24 Haziran genel seçimlerinde partinin en yüksek oy oranını yakaladığı illerden Burdur, Antalya, Çanakkale, Denizli, Muğla, Edirne, Balıkesir ve Giresun belediye meclislerinde İyi Parti'ye yönelik destek azalmıştır. Belediye meclisi sonuçlarına göre İyi Parti'nin Antalya'daki 250 bin oyu 132 bine, Çanakkale'deki 63 bin oyu 33 bine, Balıkesir'deki 127 bin oyu 56 bine düşmüştür.

Sonuç olarak CHP İyi Parti ittifakı CHP açısından ciddi bir kazanç yaratırken İyi Parti açısından yaratmamıştır. Partinin CHP ile ittifak yaptığı illerde özellikle belediye meclislerinde 24 Haziran'a kıyasla ciddi bir oy kaybı yaşadığı görülmektedir. Dolayısıyla İyi Parti, 31 Mart yerel seçimlerine katılan partiler arasında ittifakların ve taktiksel ya da stratejik oy verme davranışının seçim sonuçlarına olumlu etkisinin en az olduğu partidir.

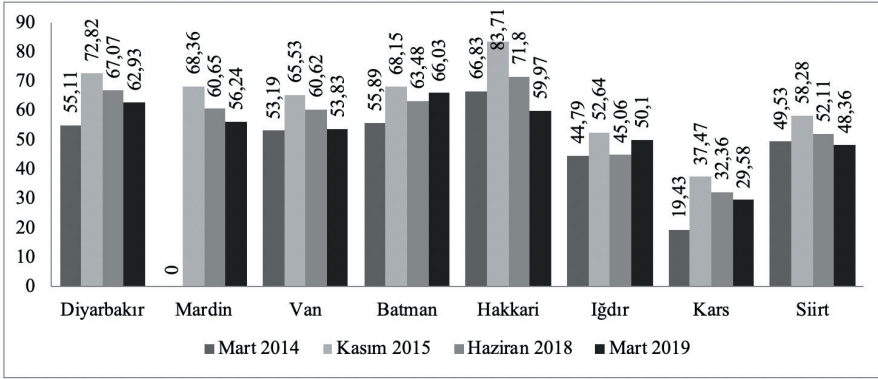
Halkların Demokratik Partisi (HDP)

HDP her ne kadar yerel seçimlerde resmi olarak herhangi bir ittifakın parçası olmasa da 11 ilde aday çıkarmayarak Millet İttifakı'nı desteklemiştir. HDP'nin bu desteği özellikle büyükşehirlerde bu ittifakın adaylarının seçimleri kazanmasını sağlamıştır. Türkiye genelinde HDP; Diyarbakır, Mardin ve Van olmak üzere üç büyükşehir, 5 il, 50 ilçe ve 12 belde elde etmiştir. Ülke genelinde ise toplam 4,24 oy oranına ulaşarak 24 Haziran seçimlerindeki yüzde 11,53'lük oy oranının oldukça altında kalmıştır. HDP, 2014'te elde ettiği Şırnak, Ağrı ve Bitlis'i AK Parti'ye; Tunceli'yi ise Türkiye Komünist Partisi'ne (TKP) kaybetmiştir. Batıda elinde bulundurduğu tek belediye olan Mersin Akdeniz Belediyesi'ni de AK Parti kazanmıştır. Muş'ta da yüzde 1,17 oranındaki oy farkıyla belediye başkanlığını AK Parti'ye kaybetmiştir.

HDP'nin seçim sonuçlarında en çok dikkat çeken nokta, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde sahip olduğu belediye sayısının ciddi bir düşüş göstermesidir. 2014 seçimlerinde Doğuda BDP, Batı illerinde ise HDP çatısı altında seçimlere giren parti toplamda 102 belediye kazanmıştı. 2019 seçimlerinde ise bu sayı 70'e düşmüştür. Belediye sayısının azalmasında özellikle Doğu ve Güneydoğu illerindeki oy sayısındaki düşüşler etkili olmuştur. Örneğin 2014 yerel seçimlerine göre Şırnak merkezde yüzde 59,06'dan yüzde 34,99'a, Cizre'de yüzde 81,06'dan yüzde 76,99'a, Silopi'de yüzde 78,02'den yüzde 72,03'e, Beytüşşebap'ta yüzde 67,04'ten yüzde 38,51'e gerilemiştir. Büyükşehir seçim sonuçları incelendiğinde Diyarbakır'da oy oranını yüzde 55'ten yüzde 62'ye ve Mardin'de yüzde 52'den yüzde 56'ya çıkaran HDP'nin Van'da 2014 yerel seçimlerinde aldığı oy oranları, kent merkezinde yüzde 40'dan yüzde 33'e düşmüştür.

Grafik 9: HDP'nin Kazandığı İllerdeki Oy Oranlarındaki Değişim

HDP'nin seçim sonuçlarına etki eden en önemli faktör, bazı illerde Millet İttifakı'nı desteklemek için aday çıkarmamasıdır. HDP bu amaç doğrultusunda İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Mersin, Hatay, Aydın, Antalya, Bursa, Gaziantep ve Adıyaman'da aday göstermemiştir. Özellikle Ankara, İstanbul, Mersin, Antalya ve Adana gibi büyükşehirlerdeki seçim sonuçları, HDP'den CHP'ye oy geçişleri olduğunu göstermektedir. HDP faktörü özellikle İstanbul'daki seçim sonuçlarında belirleyici olmuştur. 2018 genel seçim sonuçlarına göre İstanbul'da yüzde 12,52'lik oyu bulunan parti, seçmenini Millet İttifakı'na oy vermeye yönlendirmiştir. CHP, HDP'den gelen oylar sayesinde bu büyükşehirlerin neredeyse tamamında seçimi kazanmıştır.

Dolayısıyla HDP, seçim ittifakları sistemi kapsamında seçim kazanan ya da kazançlarını artıran değil, seçim kazandıran bir parti olmuştur. HDP'nin seçmenini taktiksel ya da stratejik oy verme davranışı doğrultusunda Ankara ve İstanbul başta olmak üzere kritik illerde CHP'ye yönlendirmesi, 31 Mart seçim sonuçlarının en büyük belirleyicilerindedir.

SONUÇ

31 Mart seçimlerinde seçim ittifakları, partilerin kaybetmesi ya da kazanmasında en önemli değişken olmuştur. Pek çok ilde adaylardan ziyade Cumhuriyet İttifakı ve Millet İttifakı ekseninde iki blok yarışmış, bu da partiler açısından seçimleri kazanmak için yüzde elliye yakın oy oranına ulaşmayı zorunlu hale getirmiştir. Bundan dolayı hem ortak aday belirlemede hem de kampanya sürecinde ittifak partileri iki adaylı yarışın dinamiğini dikkate alarak siyaset üretmiştir. Partiler, taktiksel oy verme davranışını şekillendirmek ve bloklar arası oy geçişkenliğini sağlamak için söylemlerini ve seçim kampanyalarını blok siyasetinin ruhuna uygun olarak çerçevlendirmiştir. Örneğin Millet İttifakı partileri, daha çok iktidar karşıtlığı üzerine odaklanırken; Cumhuriyet İttifakı ise tabanda milliyetçi-muhafazakâr seçmenin konsolidasyonunu sağlamaya dönük “yerli ve milli duruş” söylemi üzerine kampanya oluşturmuştur.

31 Mart seçimleri ittifaklar üzerinden değerlendirildiğinde, Cumhuriyet İttifakı ve AK Parti her ne kadar seçimlerin galibi olsa da ittifakların özellikle büyükşehirlerde AK Parti açısından dezavantaj oluşturduğu görülmektedir. Türkiye genelinde partilerin aldıkları oy oranlarında büyük bir değişiklik olmasa da Millet İttifakı'na HDP'nin de dışardan destek vermesi ve yerelde birçok seçim çevresinde iki ittifak adayının yarışmasının bir sonucu olarak, Millet İttifakı'nın büyükşehirlerde seçimi kazanması kolaylaşmıştır.

Sonuç olarak 31 Mart Yerel Seçimleri ve akabinde gerçekleşen 23 Haziran İstanbul seçimleri, Şubat 2018'de kabul edilen ve ilk defa 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve genel seçimlerinde uygulanan seçim ittifaklarının ve stratejik ya da taktiksel oy verme davranışının seçim sonuçlarını etkileyen en önemli değişken olduğunu göstermiştir. 31 Mart seçim sonuçları, siyasal partilerin ya da blokların özellikle büyükşehirlerde kazanabilmek için kendi geleneksel tabanlarını konsolide etmenin yanında daha fazla seçmene ulaşmak zorunda olduğunu ortaya koymuştur. Bu doğrultuda yalnızca yerel seçimlerde değil, cumhurbaşkanlığı ve genel seçimlerde de seçim ittifaklarının seçmen davranışına etkisinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Based on the empirical and comparative analysis of the results of March 31 local elections in Turkey, this study focuses on how the new political space is shaped under the presidential system in Turkey. Since the 31 March local elections was the first local elections after Turkey's transition to presidential system, they were crucial to see how the dynamics of the new government system were effective on the election results. The study argues that pre-electoral alliances and strategic or tactical voting behavior as outcomes of presidential system determined the results of local elections.

Turkey's transition from parliamentary to presidential system of government was accepted by the April 16, 2017 constitutional referendum with 51,4 percent. Nevertheless, the official transition to presidential system took place after the June 2018 parliamentary and presidential elections. During these elections, political parties formed pre-electoral alliances which became possible after the February 2018 regulation on electoral alliances for parliamentary elections. In accordance with the new regulation, the AK Party and the MHP formed the People's Alliance with the implicit support of the Grand Union Party (BBP) in the June 24 elections. On the other side, the CHP, the Good Party, and the Felicity Party (FP) joined into the Nation Alliance.

Although there was not a regulation on forming pre-electoral alliances in local elections, the political parties formed alliances also in the March 31 local elections. After long-lasting discussions between two parties, the AK Party and the MHP agreed on maintaining the People's Alliance. The Nation Alliance was formed by the CHP and the Good Party without the support of the SP in the local elections. Nevertheless, the HDP did not nominate candidates in 11 provinces including İstanbul, Ankara, and İzmir and implicitly supported the Nation Alliance in these provinces.

Turkey held local elections in 30 metropolitan districts, 51 provinces, 922 counties, 32,105 neighborhoods, and 18,306 villages on March 31, 2019. As a part of pre-electoral alliances, the AK Party and the MHP jointly endorsed candidates in 51 provinces and some counties while the CHP and the Good Party had joint candidates in 53 provinces and counties. According to the official results of local elections, the People's Alliance won the majority of electoral districts. While the People's Alliance got 51,64 percent of the votes, the Nation Alliance won 37,57 of the votes. People's Alliance won the ele-

ctions in 50 provinces and 680 counties while the People's Alliance got 21 provinces and 210 counties.

The results of the 31 March local elections show that pre-electoral alliances and strategic or tactical voting behavior determine the new political space under the new political system. There are three elements of pre-electoral alliances that affect the formation of new political space. Firstly, ideological baggage of political parties becomes less determinant on cooperation among political parties. Because of this reason, right-wing vs. left-wing polarization of political parties become less important on inter-party relations. Pre-electoral alliances in June 24 and March 31 elections show that right-oriented and left-oriented political parties can make alliances in elections despite their different ideological baggage. The pre-electoral alliance among the left-oriented CHP, the nationalist Good Party, and the Islamic SP in the June 24 elections is a good example of this phenomenon. The implicit support of the pro-Kurdish HDP to the left-oriented CHP and the nationalist Good Party in the March 31 local elections also show the effect of pre-electoral alliances on the new political space.

Secondly, traditional right wing and left-wing party blocs in Turkey has been changing as a result of pre-electoral alliances. As it is widely accepted by scholars, 70 percent of Turkish electorate votes for right-wing political parties while only 30 percent votes for the left-oriented parties. Nevertheless, the blurred lines between right-wing and left-wing political parties in the new political space show that this traditional "70 percent right-wing vs. 30 percent left-wing" classification is no more valid. Since right-wing and left-wing political parties form alliances and get the supports of the voters together, this distinction does not reflect the reality anymore.

Thirdly, although the traditional "70 percent right wing vs. 30 percent left wing" classification loses its validity, the new political space will be shaped on the two-bloc system. During the discussions on transition from parliamentary to presidential system in Turkey since the 1970s, scholars and politicians had argued that Turkey would have a two-party system as in the USA after the transition. However, the recent regulation on pre-electoral alliances show that Turkey indeed will have two-bloc system contrary to previous claims. Since a presidential candidate should get 50 percent + 1 votes to be elected in the new system, it somehow becomes mandatory for political parties to form alliances with other parties. The People's Alliance

and the Nation Alliance is an example of two-bloc party system will consolidate in the upcoming terms.

Strategic or tactical voting behavior is another determinant of the new political space. Two elements of this behavior shape the new political space. Firstly, since political parties become parts of alliances, they must also consider the priorities of the voters of other parties part of the alliance. For instance, as a result of this phenomenon, the CHP adopted more conservative discourse in the last local elections. Secondly, small parties and their electorates become more powerful in the political arena since the regulation on pre-electoral alliances invalidates 10 percent threshold for the parties joining in alliances. Because of this reason, small parties such as the FP and the BBP also become affective in the new political space. The effects of pre-electoral alliances and strategic or tactical voting behavior on the new political space are explained in the study based on the detailed examination of the results of March 31 local elections.

KAYNAKÇA

Kitap ve Makaleler

- Altun, F. (2018). Laying the Cornerstone for a New Turkey: The June 24 Elections. *Insight Turkey*, 20 (3), 89-103.
- Altunoğlu, M. (2009). Yerel Seçimler ve Siyasette Kimliğin Artan Gücü. *Türkiye Günlüğü*, (97), 117-121.
- Altunoğlu, M., & Dalay G., & Ete, H. (2015). Turkey Under The AK Party Rule: From Dominant Party Politics To Dominant Party System? *Insight Turkey*, 17(4), 171-192.
- Aslan, A. (2015). Türkiye İçin Başkanlık Sistemi: Demokratikleşme, İstikrar, Kurumsallaşma. *SETA Analiz*, No: 122.
- Aytaç, S.E., & Çarkoğlu, A., & Yıldırım, K. (2016). Taking Sides: Determinants of Support for a Presidential System in Turkey. *South European Society and Politics*, 22 (1), 1-20.
- Bilgin, V. (2004). Bir Seçim Sonucu Her Zaman Görünenden Daha Derin Anlamlar Taşır. *Türkiye Günlüğü*, (75), 35-42.
- Çarkoğlu, A. (2002). The Rise of the New Generation Pro-Islamists in Turkey: The Justice and Development Party Phenomenon in the November 2002 Elections in Turkey. *South European Society and Politics*, 7(3), 123-156.
- Çarkoğlu, A. (2014). One Down, two More to Go: Electoral Trends in the Aftermath of March 2014 Municipality Elections", *Insight Turkey*, 16(2), 99-109.
- Çarkoğlu, A. (2015). Turkey under the AK Party Rule: From Dominant Party Politics to Dominant Party System?. *Insight Turkey* 17(4), 171-192.
- Çarkoğlu, A. (2016). Oy Verme Davramışı. *Dünden Bugüne Türkiye, Tarih, Politika, Toplum ve Kültür* (ss.211-224). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çetinsaya, G. (2009). 2000'li Yılların Başlarında Türk Siyasi Hayatını Açıklayabilecek Bir Anahtar. *Türkiye Günlüğü*, (97), 46-52.
- Duran, H. (2017). Meral Akşener'in Siyasal Anlamı ve İyi Parti. *SETA Analiz*, No: 223.
- Giliomee, C. H., & Simkins, C. (Eds.). (2005). *The Awkward Embrace One-party Domination and Democracy*. Amsterdam: Harwood Academic Publishers.
- Heper, M. (2002). Seçim Sonuçlarının Değerlendirilmesi ile İlgili Bazı Düşünceler. *Türkiye Günlüğü*, (70), 23-28.
- Heper M., & Sayan, S. (Eds). (2016). *Dünden Bugüne Türkiye, Tarih, Politika, Toplum ve Kültür*. Çev. Kıvanç Tatlıyar, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kalaycıoğlu, E. (1999). The Shaping of Party Preferences in Turkey: Coping with the Post-Cold War Era. *New Perspectives on Turkey*, (20), 47-76.
- Kesselman, M., & Krieger, J., & Joseph, W.A. (2014). *Introduction to Comparative Politics*. Cengage Learning.
- Keyman, H. F. (2014). The AK Party: Dominant Party, New Turkey and Polarization. *Insight Turkey*, 16(2), 19-31.
- Miş, N. (2018). Yeni Siyasal Sistemin İlk Seçimleri ve Sonuçlarının Karşılaştırmalı Analizi. *Muhafazakar Düşünce*, 15(54), 323-355.

- Miş, N., & Aslan, A. (Eds.). (2018). *AK Parti'nin 15 Yılı: Siyaset*. SETA Yayınları. İstanbul.
- Miş, N., & Duran, B. (Eds.). (2017). *Türkiye'de Siyasal Sistemin Dönüşümü ve Cumhurbaşkanlığı Sistemi*. SETA Yayınları. İstanbul.
- Miş, N., & Duran, H. (2018a). Seçim İttifakları. *SETA Analiz*, No: 232.
- Miş, N. & Duran, H. (2018b). 24 Haziran Seçim Sonuçları. *SETA Analiz*, No: 250.
- Miş N. & Duran, H. (2019). The March 31 Local Elections In Turkey. *SETA Analiz*, No: 50.
- Öğün, S. S. (2004). Estetize Olan Hayatımız ve Yerel Seçimler. *Türkiye Günlüğü*, (75), 48-59.
- Önder, T. (2009). Kazanımı ve Kaybedeni Olmayan Seçim. *Türkiye Günlüğü*, (97). 72-77.
- Özbudun, E. (2011). *Türkiye'de Parti ve Seçim Sistemi*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sarıbay, A. Y. (2004). 2004 Seçimlerinin Demokratik Anlamı. *Türkiye Günlüğü*, (75), 31-35.
- Sarıbay, A.Y. (2018). The June 24 Elections: On Political Change and the Future of Turkey. *Insight Turkey*, 20 (4), 67-80.
- Sayan, S., & Esmer, Y. (Eds.). (2002). Politics, Parties, and Elections in Turkey, Boluder, Sayan, S. *The Chancing Party System* (ss. 9-32). Colorado: Lynne Rienner Publishing.
- Vergin, N. (2004). Siyaset ile Sosyolojinin Buluştuğu Nokta. *Türkiye Günlüğü*, (75), 5-9.
- Yılmaz, B. (2018). *The Presidential System in Turkey: Opportunities and Obstacles*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan.
- "Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun", No: 298, (Ek cümle: 13/3/2018-7102/10 md.)

Gazete ve Dergi Yazıları

- Ağırır, B. (2019). "İktidarı İtme Kuvveti, Muhalefetin AKP Karşıtlığında Güç Toplanmasını Sağladı", T24, 8 Nisan 2018.
- Alptekin, H. (2019). "Turkey's Kurds Choose the AK Party over HDP Separatism", *The New Turkey*, 1 Nisan.
- Aslan, A. (2019). "31 Mart Seçimleri ve Partilerin Stratejileri" *Star Açık Görüş*, 5 Ocak.
- Duran, B. (2018), "Seçimden Stratejik Dersler" *Sabah*, 26 Haziran.
- Miş, N. (2018a). Seçim Tercihini Belirleyecek Faktörler. *Kriter* (3)28.
- Miş, N., (2018b), "Hâkim Partili İki Siyasi Blok" *Türkiye*, 6 Şubat 2018.
- Miş, N. (2019). "Seçimlerin Rakamsal Verilerini Nasıl Yorumlamalıyız?", *Türkiye*, 6 Nisan.
- "AK Parti'yi Seçmen Göçü Yaktı", *Türkiye*, 5 Nisan 2019.

İnternet Kaynakları

- "31 Mart 2019 Yerel Seçimleri'nin Sayısal Analizi", KONDA, http://konda.com.tr/wp-content/uploads/2019/05/1904Nisan_Barometre_97_Kamuoyu.pdf (Erişim Tarihi, 29 Kasım 2019).
- T.C. Yüksek Seçim Kurulu, Karar No: 4219, <http://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/78053/2019-4219.pdf> (Erişim tarihi: 14 Kasım 2019).